

Tôn Văn Anh
i Monika Utnik-Strugała

Xin chào!

Ilustrowała Anna Kaźmierak

DWIE SIOSTRY

Wietnam dla dociekliwych

Tôn Văn Anh
i Monika Utnik-Strugała

ilustrowała
Anna Kaźmierak

Moim oddanym mi Rodzicom – **Tôn Văn Anh**

Wydawnictwo Dwie Siostry
Warszawa 2020

Dawno, dawno temu, gdy bezimienne góry nad ogromnym oceanem odwiedzał tylko wiatr, a szerokich nizin nie uprawiał jeszcze żaden człowiek, z morza wyłonił się smok – wielki jaszczur ze szponami i lwią grzywą. Przybrał on postać przystojnego księcia imieniem **Lạc Long Quân** (czyt. lak long kuan), co znaczy Wysłannik Smoka, i krążył niespokojnie po świecie, jakby kogoś szukał.

W tym samym czasie z delikatnych chmur i mgieł wyłoniła się precudnej urody postać o imieniu **Âu Cơ** (czyt. au ko). Według jednej wersji legendy była kobietą, według innych ptakiem lub górską wróżką. Jedno jest pewne – była tak piękna, że słońce zaczęło świecić jaśniej, a z gór wytrysnęły życiodajne źródła.

Smok i Âu Cồ zakochali się w sobie i zapragnęli poznać krainę, w której przyszli na świat. Ruszyli więc w podróż przez nieprzebyte góry i głębokie morze, stawiali czoła groźnym huraganom i uciążliwym monsunowym deszczom.

Gdy ich wędrówka dobiegła końca, Âu Cồ zniosła ogromne jajko. Kiedy pękło, ze środka wypadło sto mniejszych jaj. Z połowy z nich wykuły się dziewczęta, z połowy chłopcy – wszyscy niebywalej urody i obdarzeni licznymi talentami.

Smok i Âu Cồ wiedzieli, że potrzeba dużo pracy, by okiełznać naturę i sprawić, by ich kraina stała się dobrym domem dla następnych pokoleń. Postanowili więc się rozdzielić. Połowę dzieci matka zabrała w góry, a druga połowa udała się wraz z ojcem na niziny i niespokojne, wietrzne morze. Âu Cồ nauczyła swoich podopiecznych uprawiać ryż, gotować jedzenie, hodować jedwabniki i szyc odzież. Smok pokazał swoim, jak walczyć z morskimi potworami i przetrwać w trudnych warunkach. Wkrótce kraina, w której żyli, stała się nie tylko piękniejsza, ale także bezpieczna i bogata.

Wietnamczycy wierzą, że są wnukami smoka i delikatnych mgieł. I że to po nich odziedziczyli wrażliwość, hart ducha i siłę woli.

Gdy Smok umierał, przekazał władzę swojemu synowi Hùngowi. Według legendy Hùng dał początek dynastii smoków, z której wywodziło się 18 pierwszych królów Wietnamu i która założyła pierwsze wietnamskie państwo – Văn Lang. Było to około czterech tysięcy lat temu.

Happy Birthday

język urzędowy: **wietnamski**

Hà Nội – obecna stolica Wietnamu

Hoàn Kiếm – jezioro w Hanoi; według legendy żył w nim żółw, który pięćset lat temu pomógł obronić Wietnam przed najazdem Chin (zob. s. 144).

Wodny teatr lalek Thăng Long (czyt. t^hang long) – najstłynniejszy wietnamski teatr, w którym wystawia się sztuki na wodzie (zob. s. 140).

Hạ Long – malownicza zatoka, której ozdobę stanowią prawie 2 tysiące wysepek i skał wynurzających się z wody (zob. s. 72).

Sa Pa – położone na północy Wietnamu, chętnie odwiedzane przez turystów miasto, słynące z malowniczych pól ryżowych na górskich zboczach (zob. s. 52).

Thác Bạc (czyt. t^hak bak), czyli Srebrny Wodospad – jedna z największych atrakcji turystycznych w okolicach Sa Pa.

Đèo Trạm Tôn (czyt. deo czam ton), czyli Przełęcz Bramy Niebios – najwyżej położona przełęcz w Wietnamie (ok. 2000 m n.p.m.).

Phan Xi Păng (czyt. fan si pang) – najwyższy szczyt Wietnamu i całego Półwyspu Indochińskiego (3143 m n.p.m.).

Tây Bắc (czyt. tai bak) – północno-zachodni region, w którym szczególnie popularny jest taniec z bambusem (zob. s. 112).

Sơn Đoòng (czyt. son dong) – największa jaskinia na świecie (zob. s. 129).

Huế – dawna stolica wietnamskich królów (zob. s. 149).

Cầu Vàng (czyt. kau wang), czyli Złoty Most – 150-metrowy most dla pieszych, podtrzymywany przez dwie gigantyczne betonowe dłonie (zob. s. 154).

Mỹ Sơn (czyt. mi son) – hinduistyczne świątynie odrestaurowane przez polskiego architekta i konserwatora Kazimierza Kwiatkowskiego (zob. s. 149).

Sơn Trà (czyt. son cza) – półwysep, na którym znajduje się Đỉnh Bàn Cờ (czyt. đĩnh ban ko), czyli Szczyt Szachownicy: góra, na której według legendy anioły grywały niegdyś w szachy (zob. s. 124).

Lady Buddha – najwyższy posąg w Wietnamie; przedstawia boginię miłosierdzia Quan Âm (czyt. kuan am; zob. s. 154).

Mân Thái (czyt. man t^hai) – rybacka wioska słynąca z łódek koszy (zob. s. 80).

Ngũ Hành Sơn (czyt. ngu hañ son) – pięć wapienno-marmurowych wzgórz, w których wnętrzu znajdują się stare świątynie i... Piekło (zob. s. 124).

Sài Gòn – Sajgon, oficjalnie Hồ Chí Minh, po polsku Ho Chi Minh (czyt. ho chi miñ) – przed laty perła kolonii francuskiej, później stolica Republiki Wietnamu, obecnie największe miasto Socjalistycznej Republiki Wietnamu (zob. s. 47).

Đồng Tháp (czyt. dong t^hap) – jedna z południowych prowincji Wietnamu; to tu pieprz rośnie (zob. s. 136).

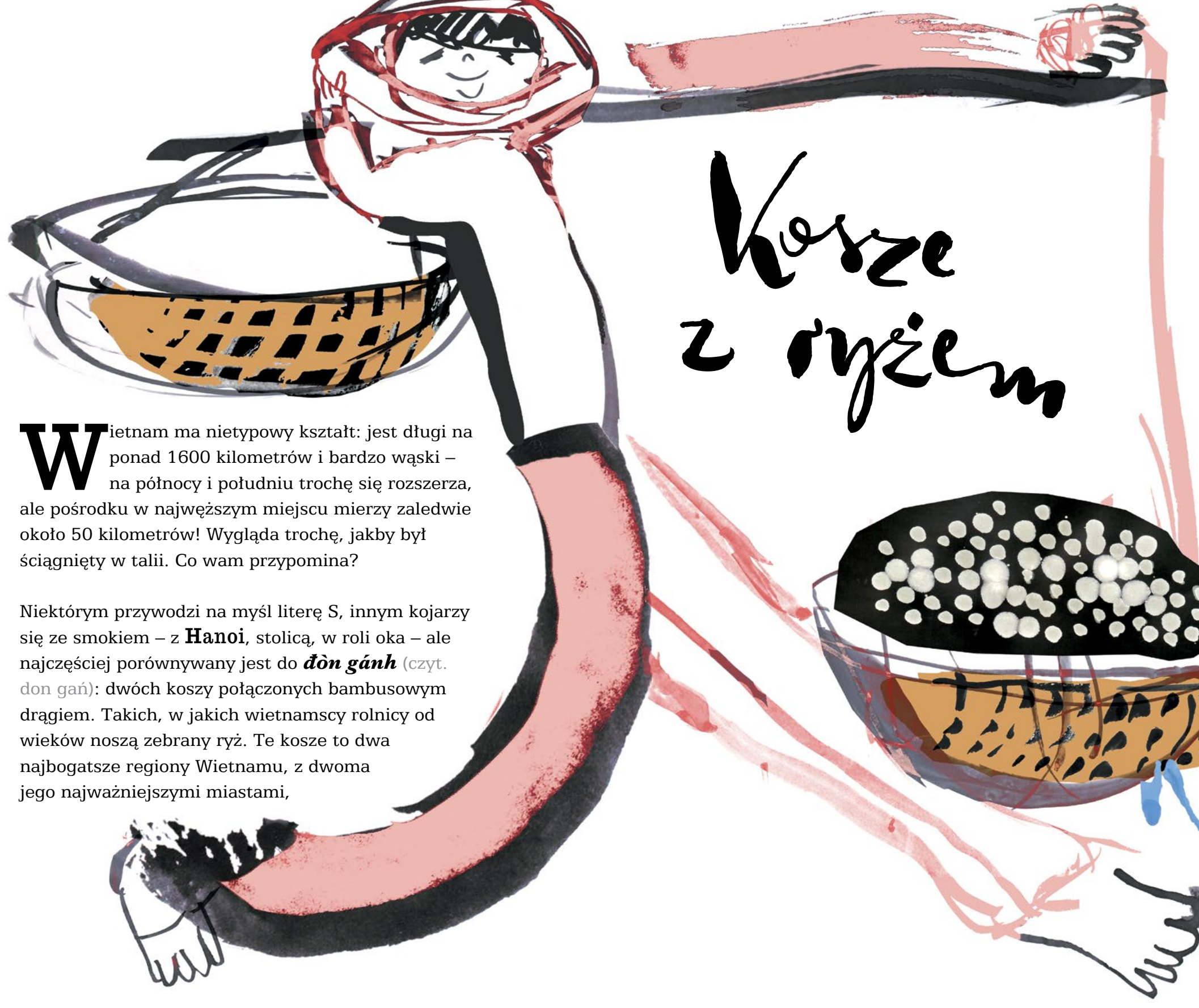
Cửu Long (czyt. ku long), czyli Dziewięć Smoków – przepływająca przez Wietnam część Mekongu, najdłuższej rzeki Półwyspu Indochińskiego (4500 km) (zob. s. 76, 80), a właściwie dziewięć jego odnóg.

Phú Quốc (czyt. fu kuok) – wyspa, na której produkuje się jeden z najlepszych sosów rybnych na świecie (zob. s. 132).

Wietnam ma nietypowy kształt: jest długi na ponad 1600 kilometrów i bardzo wąski – na północy i południu trochę się rozszerza, ale pośrodku w najwęższym miejscu mierzy zaledwie około 50 kilometrów! Wygląda trochę, jakby był ściągnięty w talii. Co wam przypomina?

Niektórym przychodzi na myśl literę S, innym kojarzy się ze smokiem – z **Hanoi**, stolicą, w roli oka – ale najczęściej porównywany jest do **đòn gánh** (czyt. don gań): dwóch koszy połączonych bambusowym drągiem. Takich, w jakich wietnamscy rolnicy od wieków noszą zebrany ryż. Te kosze to dwa najbogatsze regiony Wietnamu, z dwoma jego najważniejszymi miastami,

Kosze z ryżem

leżącymi na dwóch krańcach kraju – Hanoi i Sajgonem, dziś zwanym **Ho Chi Minh** (czyt. ho czy miń).

Ale co to? Kosze są dziurawe, cieknie z nich woda! To delty dwóch największych rzek Wietnamu: czyli wietnamskiej części Mekongu, nazywanej przez Wietnamczyków **sông Cửu Long** (czyt. song ku long), na południu i **sông Hồng**, czyli Rzeki Czerwonej, na północy. Delty to labirynty odnóg, kanałów i jezior oplatających wyspy i małe skrawki lądu. Tworzą się przy ujściach, czyli tam, gdzie rzeki wpadają do morza. Wietnamskie rzeki uchodzą do Morza Południowochińskiego, zwanego przez Wietnamczyków Biển Đông, Morzem Wschodnim. Delty Rzeki

Czerwonej i Mekongu nazywane są często spichlerzami Wietnamu, bo od wieków żywią jego mieszkańców. Większość Wietnamczyków żyje właśnie tam, podczas gdy góry są prawie niezamieszkane.

Wietnam leży na Półwyspie Indochińskim. Jest trochę większy od Polski. Należą do niego prawie 3 tysiące mniejszych i większych wysp. Na północy graniczy z **Chinami**, od których oddziela go imponujący wodospad **Bản Giốc** (czyt. ban zok), a na zachodzie z **Laosem** i **Kambodżą**. Jego wschodnią granicę wyznacza **Morze Południowochińskie**. Linia brzegowa Wietnamu liczy niemal 3,5 tysiąca kilometrów! Dla porównania – linia brzegowa Polski ma zaledwie 770 kilometrów.

W Wietnamie panuje klimat podzwrotnikowy – to znaczy, że jest tam bardzo gorąco i wilgotno. Od kwietnia do listopada trwa **pora deszczowa**. Można wtedy podziwiać spektakularne burze. Często leje przez kilka dni bez przerwy, a temperatura dochodzi

do 30 stopni Celsjusza. **Pora sucha** zaczyna się pod koniec listopada i trwa do marca. Wilgotność się zmniejsza, temperatura spada poniżej 20 stopni Celsjusza. To właśnie wtedy najlepiej wybrać się do Wietnamu.

W wietnamskich miastach panuje zgiełk i ścisk, które mogą przyprawić o zawrót głowy. Prawdziwy urok tego kraju tkwi w wiejskich krajobrazach, surowych górach i błękitnych zatokach, wysokich wodospadach i malowniczych polach ryżowych. Chcecie poznać go bliżej? Po przylocie do Sajgonu lub Hanoi wymienicie euro i dolary na wietnamskie **đồng** i ruszamy!

Są też takie tereny, które przez tysiące lat należały do Wietnamu, a teraz spiera się o nie kilka państw. To położone na Morzu Południowochińskim Wyspy Spratly – po wietnamsku Trường Sa (czyt. czuong sa), i Wyspy Paracelskie – po wietnamsku Hoàng Sa. Wyspy Paracelskie zostały zajęte przez Chiny podczas wojny w Wietnamie, za swoje uważają je też Tajwańczycy. O Wyspy Spratly spiera się aż sześć państw: Wietnam, Chiny, Tajwan, Filipiny, Malesja i Brunei. Ku zaniepokojeniu i oburzeniu Wietnamczyków w ostatnich latach Chiny zbudowały na obu archipelagach potężną bazę lotniskową.

Spis treści

Wstęp	5
Kosze z ryżem	12
Wietnamski tygiel	18
Jakim tonem?	24
Jak w rodzinie	30
Niebiański Kwiat i Czarny Groch	34
Wietnamski savoir-vivre	40
Ale sajgon!	47
Ziarnko do ziarnka	52
Chodź na ryż	56
Nie wymiataj!	60
Najjaśniejsza lampa	64
Pycha rosołek	68
Zatoka smoków	72
Życie na palach	76
Łodzią przez Mekong	80
Krokiety po wietnamsku	84
Spotkanie z duchami	86
Święto wszystkich świąt	90
Ciasto naszego świata	94

Owocowy raj	98
Stożek na głowie	104
Pan Cuội	108
Taniec z bambusami	112
Zagraj to ładnie!	114
Sauna pod kocem	118
Saola, kanczyl i gaur	120
Porzucona szachownica	124
Zaginiona jaskinia	129
Przyprawa z ryb	132
Tam gdzie pieprz rośnie	136
Teatr na wodzie	140
Żółw i miecz	144
Polak w Wietnamie	149
Na wysokości	154
Tunelem przez dżunglę	158
Na emigracji	164
Słowniczek	170
Zrób to sam	175

W rozdziale ***Na emigracji*** wykorzystano autentyczne wypowiedzi wietnamskich uczniów szkoły podstawowej, w której Tôn Văn Anh pracuje jako asystentka kulturowa.

© Copyright for the text by Tôn Văn Anh and Monika Utnik Strugała, 2020

© Copyright for the illustrations by Anna Kaźmierak, 2020

© Copyright for the Polish edition by Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2020

ISBN 978-83-8150-047-0

wydanie I

wydawnictwodwiesiostry.pl

redakcja: Karolina Iwaszkiewicz

korekta: Małgorzata Kuśnierz, Karolina Iwaszkiewicz

skład i przygotowanie do druku: Piotr Bałdyga

druk: POZKAL

Wydawnictwo Dwie Siostry sp. z o.o.

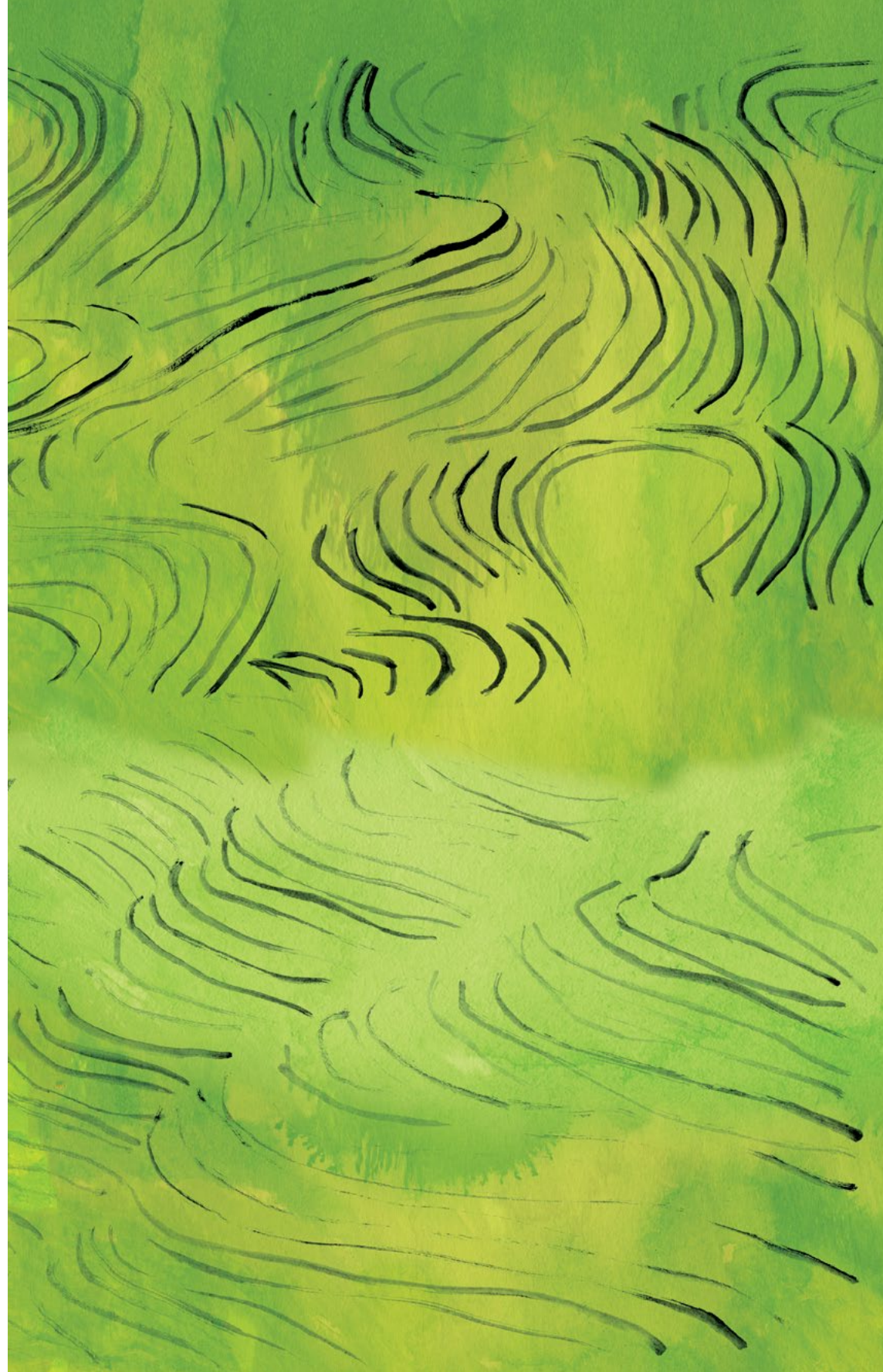
al. 3 Maja 2 m. 183

00-391 Warszawa

W serii „Świat dla Dociekliwych” ukazały się także:

Biblioteki, szkoły, przedszkola, księgarnie i inne instytucje zainteresowane ofertą specjalną zachęcamy do kontaktu z działem handlowym (handlowy@wydawnictwodwiesiostry.pl, +48 577 888 278).

Gdzie rośnie pieprz?
Jak wygląda myszojeleń?
Czy żółw może uratować kraj przed wrogiem?
Po co w dżungli tunele?

Xin chào! Dzień dobry! Witajcie w Wietnamie – kraju, którego mieszkańcy piszą wiersze na kapeluszach, pływają w koszach i jedzą smocze oczy. Tu gra się na kamieniach, a spektakle wystawia na wodzie. W domach stoją ołtarze, wszystkie imiona coś znaczą, a zamiast „Jak się masz?” mówi się „Jadłeś już ryż?”. Obowiązują dwa różne kalendarze, a Nowy Rok świętuje się przez dwa tygodnie.

Wielu Wietnamczyków od lat żyje w Polsce.
Czas, byśmy i my poznali ich niezwykłą ojczyznę.
A więc w drogę!

Partnerzy:

MUZEUM AZJI
I PACYFIKU

MUZEUM
EMIGRACJI
GDYNIA ul. Polska 1

38.90 zł
ISBN 978-83-8150-047-0
9 788381 500470 >

wydawnictwodwiesiostry.pl

Dlaczego tu nie ma flagi? Zajrzyj na stronę 163.